

10. Панюкова И.В. Управление денежными потоками. Вестник Таганрогского института управления и экономики. 2011. № 1. С. 38–41.
11. Барановська А.С. Оцінка ефективності дебіторської та кредиторської заборгованості. Вісник Сумського аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». 2010. № 1. С. 51–55.
12. Вареник В.М. Політика управління грошовими потоками в економіці України. Академічний огляд. 2014. № 1(40). С. 32–40.
13. Homonoff R., Mullins D.W., Lexington Jr. Cash Management. Toronto and London: D. C. Heath and Company, 1975. 105 p.
14. Srinivasan P., Narasimhan M. S. An Evaluation of Value Relevance of Consolidated Earnings and Cash Flow Reporting in India. IIM Bangalore Research Paper. 2010. № 306. P. 141–170.
15. Cash Flow Management. DOI: http://www.brucemarshall.co.uk/data/detail_doc.asp?ID=613774&AID=1936&SID=26&FID=36152.
16. Business Financing. DOI: <http://www.mulliganfunding.com/small-business-financing>.
17. Fazzari, Steven M., R. Glenn Hubbard, Bruce C. Petersen Investment-cash flow sensitivities are useful: A comment on Kaplan and Zingales. Quarterly Journal of Economics. 2000. № 115. P. 695–705.
18. Givoly D., Carla Hayn, Leheavy R. The Quality of Analysts' Forecasts of Cash Flows. The Accounting Review, Forthcoming. 2009. P. 34–84.
19. Гутова А.В. Управление денежными потоками: теоретические аспекты. Финансовый менеджмент. 2004. № 4. URL: <http://www.finman> (дата звернення: 29.05.2018).

УДК 338.58:65.014

Кучмеев О.О.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри фінансів та банківської справи,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Кучмеев О.О. Суть, структура та принципы формирования логистической системы торгового предприятия. Досліджено теоретичні питання формування логістичної системи торговельного підприємства. Обґрунтовано визначення логістичної системи торговельного підприємства. Проаналізовано види логістичних систем та їх значення у системах управління різного рівня. Досліджено структуру логістичної системи торговельного підприємства. Визначено функціональні можливості логістичних систем торговельних підприємств. Відображено принципи формування логістичної системи торговельного підприємства.

Ключові слова: логістична система, структура логістичної системи, принципи формування логістичної системи, система управління логістичною діяльністю, система логістики.

Кучмеев А.А. Сущность, структура и принципы формирования логистической системы торгового предприятия. Исследованы теоретические вопросы формирования логистической системы торгового предприятия. Обосновано определение логистической системы торгового предприятия. Проанализированы виды логистических систем и их значение в системах управления различного уровня. Исследована структура логистической системы торгового предприятия. Определены функциональные возможности логистических систем торговых предприятий. Отражены принципы формирования логистической системы торгового предприятия.

Ключевые слова: логистическая система, структура логистической системы, принципы формирования логистической системы, система управления логистической деятельностью, система логистики.

Kuchmeyer O.O. The essence, structure and principles of the formation of the logistics system of the trade enterprise. The theoretical questions of formation of the logistic system of the trade enterprise are researched. The definition of the logistic system of a trading enterprise is substantiated. The types of logistics systems and their significance in different level management systems are analyzed. The structure of the logistic system of the trade enterprise is investigated. Functional capabilities of logistic systems of trading enterprises are determined. The principles of formation of the logistic system of the trade enterprise are shown.

Key words: logistic system, structure of logistic system, principles of logistics system formation, logistic management system, logistic system.

Постановка проблеми. Організація регулярного руху матеріальних потоків у сфері логістики пов'язана із залученням багатьох суб'єктів господарювання,

використанням значної кількості об'єктів, технічних і транспортних засобів та формуванням підприємствами адаптованих до вимог інтегрованого логістичного лан-

цюга систем логістики. Сформовані схеми управління в українських торговельних підприємствах надають широкі можливості для використання логістичної практики для вибору з безлічі можливих найбільш сприятливих варіантів функціонування бізнесу, розширення сфер впливу і підвищення прибутковості. Уклад і принципи діяльності торговельних підприємств потребують упровадження логістичних концепцій з урахуванням результатів сучасних досліджень, аналізу сегментів ринку. Проте впровадження сучасного підходу до управління логістичною системою торговельного підприємства гальмується слабким концептуальним і методичним обґрунтуванням, а також недостатнім рівнем адаптації практики та теорії створення логістичних систем до умов сучасної торговельної діяльності, що й зумовило актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації систем логістики та управління логістичною діяльністю підприємств є предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних учених: А. Гаджинського [3], М. Григорак [4], А. Кальченко [5] та ін. Проте їхні праці зорієнтовані переважно на формування теоретичних і методологічних засад управління логістичною діяльністю промислових підприємств. Специфіку логістичної діяльності підприємств торгівлі та управління нею, методичного забезпечення оцінки стану управління логістичною діяльністю, створення логістичних інформаційних систем розглядають у своїх роботах Н. Бойко [1], І. Височин [2], Д. Кочубей [6], Б. Мізюк [7], М. Чорна [8] та ін. У цілому аналіз літературних джерел показав, що більшість науковців розглядає сутність логістичної системи з погляду специфіки власного дослідження та визначення сутності цього поняття відносно функціонально розділу логістики, що й визначає необхідність дослідження даного питання з позицій засад і принципів формування та управління логістичною системою саме торговельного підприємства.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності та основних засад формування логістичної системи торговельного підприємства та шляхів адаптації її до негативних змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі та практиці тлумачення терміну «система» загалом є неоднозначним попри найбільш розповсюджені дефініції системи як «множини взаємодіючих елементів, які перебувають у відносинах та зв'язках один з одним і становлять цілісне утворення» [6, с. 18] або «множини упорядкованих у певний спосіб відносин чи пов'язаних за визначеною ознакою елементів» [8, с. 223].

Система логістики підприємства розглядається нами як складна поліструктурна виробничо-економічна система, яка як підсистеми об'єднує:

1) логістичну систему підприємства в розумінні її як сукупності: а) організаційних підрозділів, задіяних у процесах трансформації матеріального потоку в організаційних межах підприємства; б) наявних виробничих засобів, потужностей, ресурсів, що становлять матеріальну основу логістичної системи і використовуються для просторових, часових, кількісно-якісних та інших перетворень множини елементів матеріального (товарного) потоку; в) комплексу технологій, операцій,

виконання яких забезпечує саму можливість існування матеріального потоку як процесу та його інформаційний і фінансовий супровід;

2) систему управління логістичною діяльністю та розвитком логістичної системи, що охоплює застосовувані на підприємстві концепції, засоби і заходи з управління логістичною діяльністю (що становить конкретний інструментарій застосовуваного менеджменту логістики) разом із компетенціями (знаннями, вміннями, навичками) задіяного в логістичних процесах персоналу, який реалізує логістичні процеси, а також відповідним правовим, інформаційним, фінансовим, інженерно-технічним і науково-методичним забезпеченням їх виконання.

Система логістики підприємства, як і її базис – логістична система підприємства – залежно від виду діяльності може охоплювати різні функціональні сфери логістичної діяльності та відповідні логістичні операції і функції, зокрема: приймання-відвантаження матеріальних ресурсів, обслуговування виробництва продукції, зберігання товарів, митне оформлення і митну обробку вантажів, перепаковування продукції, доставку товарів до вантажоодержувачів тощо. З урахуванням цього до формування системи логістики підприємства залучаються його підрозділи, які забезпечують організацію та управління матеріальними і відповідними потоками в корпоративних межах за певними сферами діяльності.

Система логістики торговельного підприємства повинна охоплювати структурні підрозділи, що виконують функції логістичного адміністрування – планування, контролю, керування: службу постачання, склади матеріалів, виробничі підрозділи, службу збуту, склади готової продукції, диспетчерську службу, транспортний підрозділ тощо (у торговельному підприємстві перелік цих служб відрізняється через відсутність власне виробничих підрозділів, замість них провідну роль відіграють служби маркетингово-комерційного спрямування). Отже, система логістики торговельного підприємства являє собою складну, спеціально організовану економічну та техніко-технологічну систему, що охоплює логістичну систему торговельного підприємства (у розумінні її як сукупності структурних підрозділів – суб'єктів логістичних процесів із трансформації вхідних, внутрішніх та вихідних товарних і пов'язаних із ними потоків підприємства в поєднанні із задіяними у ній торговельними об'єктами, складами, засобами зв'язку та управління, іншими елементами логістичної інфраструктури та з комплексом здійснюваних підприємством поточкових процесів), персонал служби управління логістичною діяльністю, а також правові, організаційно-управлінські та методичні засади взаємодії всіх зазначених елементів системи та управління нею, сформовані на базі науково-теоретичного підґрунтя (теорії) управління логістикою.

Система логістики конкретного торговельного підприємства складається під впливом особливих умов і чинників мікрологістичного середовища прямого впливу, які визначають можливості використання підприємством елементів ринкової інфраструктури, доступність окремих елементів логістичного потенціалу, застосування технологій здійснення окремих логістичних процесів та ін. З урахуванням цього систему логістики торговельного підприємства пропону-

Принципи створення логістичної системи підприємств торгівлі

Принципи	Характеристика принципів
1	2
<i>Принципи, зумовлені системним підходом</i>	
Системність, узгодженість цілей та дій	Підпорядкування цілей та інтересів підсистем та елементів системи цілям створення та функціонування системи логістики підприємства; уникнення конфліктів цілей та інтересів. Підпорядкування цілей логістичної системи підприємства торгівлі цілям системи логістики; управління системою логістики підприємства в його цілісності та взаємозалежності всіх елементів
Структурованість	Обґрунтованість структури системи логістики, адекватної потребам забезпечення логістичного менеджменту; формування чіткої системи функціональних взаємозв'язків між елементами та підсистемами
Синергетичність	Формування системи логістики підприємства торгівлі зумовлює отримання більшого соціально-економічного ефекту торговельної діяльності, ніж за умов її організації за традиційним підходом
Інтеграційність	Цілісна структура взаємопов'язаних та взаємодіючих підсистем та елементів дає змогу системі досягати нових інтеграційних якостей; орієнтація в управлінні на наскрізний інтегрований потік; інтеграція всіх функцій управління логістичними процесами та потоками починаючи від визначення мети та закінчуючи контролем
<i>Принципи, що враховують специфіку логістичних систем</i>	
Ресурсне забезпечення*	Передбачає узгодження інформаційних, надійнісних, ресурсних та інших характеристик логістичних систем, налагодження інформаційних зв'язків між підсистемами для виконання основних функцій; використання інформаційних технологій, методів моделювання для інформаційно-комп'ютерної та аналітичної підтримки логістичного менеджменту; забезпечення логістичних підрозділів кваліфікованими кадрами; приведення у відповідність цілей та логістичного потенціалу системи; узгодження можливостей логістичної інфраструктури підприємства та потреб у ній
Логістична координація	Досягнення мети створення та функціонування системи логістики шляхом координації дій як усередині системи, так і з зовнішніми контрагентами (постачальниками, посередниками, суб'єктами ринкової інфраструктури, фінансово-кредитними установами, покупцями, тощо)
Керованість *	Здатність керованих підсистем та/або елементів, що входять до складу системи логістики підприємства торгівлі, реагувати на впливи з боку системи управління логістикою; можливість досягати визначеної мети у визначені строки і з прийнятними витратами з урахуванням спроможності контролювати загрози та ризики
Мінімізація логістичних витрат	Урахування всіх витрат, пов'язаних із рухом матеріального (товарного) та супровідних потоків уздовж усього логістичного ланцюга, ліквідація непродуктивних витрат та втрат
Комплексність *	Повнота, системність, взаємозв'язок аналізу, планування, управління логістичними процесами і потоками; вирішення всієї сукупності проблем, пов'язаних із логістичною діяльністю підприємства та управлінням логістичною системою в контексті створення ланцюгів постачань
Поліваріантність *	Спроможність досягнення цілей системи логістики шляхом використання різних можливих варіантів побудови системи, підбору її підсистем та елементів із різними характеристиками, використання різних варіантів поведінки системи чи виконання окремих логістичних процесів
Пріоритетність*	Полягає у забезпеченні реалізації мети системи логістики з урахуванням чинників внутрішнього і зовнішнього середовища
Оперативність*	Ґрунтується на своєчасному виконанні функцій кожною підсистемою, елементом системи логістики та забезпеченні їх ефективності; виконання основних функцій системи не повинно знижувати ефективність виконання другорядних за рахунок раціоналізації процесу розподілу повноважень, прав і відповідальності між підсистемами, елементами системи логістики
Оптимізація	Спрямованість системи логістики на управління матеріальним (товарним) та іншими потоками через взаємодію та узгодження окремих бізнес-процесів для оптимізації всієї логістичної системи; оптимальність складу елементів системи та режиму її функціонування
Раціональність *	Спроможність до критичної оцінки варіантів побудови системи логістики підприємства, її структури та організації комплексу логістичних процесів з урахуванням можливостей доступу підприємства до необхідних для цього ресурсів, відмова від прагнення досягати оптимальних результатів на користь тих, досягнення яких може бути забезпечене з меншими витратами; раціональність як в організаційній структурі, так і в організації управління

1	2
Загальне управління якістю	Забезпечення якості процесів обслуговування проміжних і кінцевих споживачів у поєднанні з гарантіями якості пропонованих товарів та послуг у підприємстві торгівлі шляхом контролю логістичних і виробничих процесів, орієнтація системи на досягнення безумовної надійності та якості функціонування всіх ланок логістичного ланцюга, своєчасного і якісного виконання логістичних функцій та операцій для запобігання збоєм у просторово-часовій послідовності виконання потокових процесів
Динамічність та адаптивність	Здатність системи логістики змінюватися та пристосовуватися до змін в умовах функціонування шляхом коригування структури системи, взаємозв'язків та взаємодії її підсистем та елементів, виконуваних ними функцій тощо; адаптація системи логістики підприємства, його логістичної системи та системи менеджменту логістики до постійно змінюваних вимог ринку та потреб споживача
Технологічність *	Застосування у логістичній системі, що є складником системи логістики підприємства торгівлі, прогресивних технологічних рішень на всіх етапах просування товарних потоків у логістичному ланцюгу, включаючи оптові й роздрібні торговельні підприємства, а також використання сучасних технологій в управлінні логістикою
Гуманізація логістики	Орієнтація на пріоритетне застосування у сфері логістики безпечних для людини та довколишнього середовища технологій трансформації матеріальних потоків (насамперед, товарних), які спрямовані на механізацію та автоматизацію логістичних процесів, полегшення праці логістичного персоналу та підвищення престижності роботи у сфері логістики
Ефективність *	Досягнення цілей функціонування системи логістики з мінімально можливими для їх досягнення витратами, забезпечення поєднання ефективності логістичної діяльності підприємства торгівлі з результативністю системи менеджменту логістики в контексті досягнення стратегічних цілей системи логістики

* Запропоновано автором

ємо визначати як складну виробничо-економічну та техніко-технологічну систему, впорядкована сукупність підсистем та елементів якої формує інтегровану єдність і взаємодіє для досягнення цілей суб'єкта торгівлі шляхом організації, реалізації та управління логістичними потоками та процесами, необхідними для провадження торговельної діяльності. Таким чином, вона створюється підприємством торгівлі на основі поєднання наявної логістичної системи підприємства (разом із використовуваними в ній засобами забезпечення логістичного потенціалу) та менеджменту логістики (представленого персоналом служби управління логістикою з виконуваним комплексом робіт з адміністрування логістичних процесів включно з діяльністю з логістичного забезпечення менеджменту логістики).

Специфіка торговельних підприємств пов'язана з високим рівнем залежності від організаторів ланцюгів постачань, що обмежує їхні можливості щодо вибору технологій опрацювання матеріального потоку на стадії його руху в організаційних межах підприємства, засобів праці, напрямів руху потоків тощо. У межах торговельного підприємства слід вибирати таку структуру системи логістики, яка даватиме змогу створювати можливості організаційної, економічної, техніко-технологічної взаємодії з іншими учасниками ланцюгів постачання та водночас забезпечувати відповідність реалізовуваних товарів вимогам кінцевих покупців. Основою формування системи логістики торговельного підприємства у зв'язку із цим слід визначати комплекс операційно-функціональних процесів логістичної діяльності, які здійснюються торговельним підприємством із метою доведення товарних потоків до кінцевих покупців товарів (продукції виробничого призначення – у сфері оптової торгівлі нею). Основними функціональними напрямками діяльності підприємства торгівлі у цій сфері є: забезпечення процесів

просторового переміщення товарної маси в системі товаропросування; формування об'єктів інфраструктури оптової та роздрібно торгівлі; здійснення комплексу внутрішньомагазинних та складських торгово-технологічних операцій та їх інформаційний супровід (документальне оформлення надходження-відпуску товарів); здійснення операцій зберігання товарів, їх підготовки до продажу, перетворень товарних партій; розвиток власного транспортного господарства та організація перевезень торговельних вантажів залученим транспортом; організація логістичного обслуговування споживачів шляхом надання відповідних послуг.

Аналіз літературних джерел [3; 5; 8] дає змогу систематизувати принципи формування логістичної системи підприємств торгівлі.

Формування та функціонування логістичної системи торговельного підприємства як складної, спеціально організованої економічної і техніко-технологічної системи потребує чіткого визначення концептуальних положень факторного впливу на неї.

При цьому на етапі проектування логістичної системи відбувається процес створення сукупності елементів, компетенцій задіяного в логістичних процесах персоналу, конкретного інструментарію менеджменту логістики, а на етапі функціонування акцент переноситься на процес стабільного зростання показників компонентної структури логістичної системи з оптимальними пропорціями між ними та забезпечення ефективності логістичних процесів. Домінантні складники факторного впливу в структурі логістичної системи торговельного підприємства зумовлені особливостями руху логістичних потоків (передусім товарного) та організації управління ними. Принциповою відмінністю логістичного підходу до управління матеріальним потоком є оперування категорією наскрізного товарного потоку, що передбачає узгодженість дій усіх

ланок-учасників процесу просування потоків товарів – від первинних постачальників до кінцевих споживачів. Виходячи із цього, основним завданням створення інтегрованих логістичних систем за участю підприємств торгівлі є зміщення загальних пріоритетів від розрізненого управління товарними потоками та запасами в організаційних рамках кожного окремого учасника товаропросування до «...управління єдиним потоком на всьому шляху доведення товарів до кінцевого споживача» [3, с. 116]. Формування та структурне вдосконалення системи логістики торговельного підприємства – це комплексне завдання, до вирішення якого мають бути залучені різні підрозділи підприємства, що забезпечують відповідні напрями діяльності, і яке реалізується на основі поетапного проектування у межах управління розвитком корпоративної системи логістики (адміністрування логістичної системи). Під адмі-

ніструванням логістичної системи розуміємо комплекс управлінських функцій і процедур, які здійснюються персоналом служби управління логістикою підприємства для реалізації стратегічних, тактичних і оперативних цілей керованої службою менеджменту логістики підприємства логістичної системи.

Висновки. Отже, ефективне функціонування логістичної системи торговельного підприємства залежить як від володіння апаратом управління підприємства сучасним інструментарієм логістичного менеджменту, так і від якості та обґрунтованості управлінських рішень щодо функціонування системи логістики і підприємства загалом.

До перспективних напрямів дослідження із зазначеного питання можна віднести визначення інтегрованих показників оцінки якості функціонування логістичної системи торговельного підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бойко Є.О. Логістичне управління підприємством – запорука його конкурентоспроможності. URL: http://consult-center.com.ua/wp-content/uploads/2014/02/Бойко_ЕО.pdf.
2. Височин І.В. Логістика як фактор розвитку підприємств електронної торгівлі. Вісник Львівської комерційної академії. 2015. Вип. 49. С. 32–35.
3. Гаджинский А.М. Логистика: учебник; 20-е изд., перераб. и доп. М.: Дашков и Ко, 2012. 482 с.
4. Григорак М.Ю., Костюченко Л.В. Методика оцінки використання потенціалу логістичної інфраструктури. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2010. Вип. 7(26). Ч. 4. С. 103–108.
5. Кальченко А.Г. Логістика: підручник; 2-е вид. К.: КНЕУ, 2006. 284 с.
6. Кочубей Д.В. Управління логістичною діяльністю торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». К., 2011. 20 с.
7. Мізюк Б.М., Бойко Н.І. Сучасна логістика: моделювання інформаційних потоків у торговельних мережах: монографія. Львів: ЛКА, 2011. 208 с.
8. Чорна М.В. Логістика в підприємствах торгівлі: зміна пріоритетів. Науковий вісник ОНЕУ. Економіка, політологія, історія. 2015. № 11(231). С. 220–228.